

Jedno zabozavljeno književno ime

Popularnost i vrijednost narodne poezije inspirirale su i izazvale snažne pjesničke emocionalnosti velikih književnika koji su, pričajući o Istini, željeli pobijediti zlo, strah i smrt... Besmrtnost narodnoga genija udahнула je originalnom umjetničkom stvaralaštvu realno čovjekovo poimanje poštena rada, nesalomljive energije, zanosne vječnosti života i one blage težnje da se fenomenalno spoje ljepota i stina u umjetničkom djelu. To su, doista, mogli samo najveći... A narodno pjesništvo jedna je od najvećih vrijednosti naše, jugoslavenske umjetnosti.

Zaboravljamo, naravno, književnike folkloriste kojima je narodna poezija bila stalno nadahnuće, jer nije našla onaj umjetnički odjek u pjesničkoj individualnosti i originalnosti. Pa ipak je naš najpoznatiji književni kritičar i historičar Jovan Škerlić uvrstio u svoju »Istoriju nove srpske književnosti« Jovana Ilića i Jovana Sundečića koje s pravom možemo nazvati folkloristima naše književnosti XIX vijeka. O Sundečiću pisao je Škerlić: »Celog života je ostao dobar Slavjan iz 1848, starinski patriot, sav svemu narodu svome, ubijedeni pristalica srpskohrvatskog narodnog jezika i opšte koristi jugoslavenske«.

Jovan Sundečić rodom je iz Golinjeva (u blizini Livna 1825) ali o bosanskoj sredini nije pisao. Kao dijete napustio je zavičaj i s roditeljima živio u Imotskom. Školovao se u zadrarskoj bogosloviji gdje je započimlie svoj književni rad. Bilo je to četrdesetih godina XIX vijeka, u doba narodnog preporoda u Dalmaciji. U narodnoj borbi protiv »talijanaša« i talijanske politike rodoljubni stihovi Jovana Sundečića nalaze širi odjek kod čitalaca. Prije 120 godina pisao je Sundečić za »Zoru dalmatinsku« i učestvovao u narodnom književnom pokretu. Poslije službovanja u Istri ošet je u Zadru profesor na bogosloviji, urednik listova i pjesnik dječjih i duhovno-moralnih pjesama (»Niz dragocjenoga bisera«, »Ananija i Sapfira« i »Cvijeće«).

Do 1863. godine vrlo je plodan (»Vjenčić domoljubivih pjesama«, urednik »Narodnog koledara«) ali uskoro doživi tragediju: izgubi profesorsko mjesto, umire mu petogodišnji sin i provodi bijedan život. Utočište nalazi u Crnoj Gori, kod mladog kneza Nikole, kome je sekretar i urednik listova (»Orlić«, zatim »Crnogorac« sa književnim prilogom »Crnogorka«).

Narodna pjesma crnogorska »nagovorila ga je« da pjeva epske pjesme: »Kula Baja Pivljanina« i »Anđelija Kosarića«. Opet je plodan. Nove zbirke pjesama izdaje u Zagrebu

i Dubrovniku (»Ljubav i cvijeće«, 1882). Interesantna je knjiga »Milje i smilje«, zbirka staračke ljubavne lirike. Prozom se nije istakao: »Putopis u Podgoricu« i članak »Naša majka u gojenju svoje djece« jedina su nepjesnička djela.

Jovan Sundečić veći je književnik po obimu no po kvalitetu. Kao patriotski pjesnik pokazao je razvijeno osjećanje ljubavi za domovinu i za naše ljude i pjevao pjesme sa naglašenom političko-narodnom tendencijom. Voli »ono narodno«, zanosi ga slava crnogorske vjetrometine, krvane lovčenske stijene i »čojstvo i junaštvo«, pjeva o narodnoj borbi s ljubavlju i s poštovanjem:

*»Evropo, hodi! — zagrmiš grlom —
Ti se svud glasaš čestitom vrlom.
Ako te zbilja čovječnost žari,
Ako ti za krst srdašce mari,
Svrati svoj pogled na ove stijene
Gole, — no ipak dostojne cijene:
Čela pokuči, skloni međ dlane,
Divi se motreć tu krv i rane!«*

Jovan Sundečić bio je pristalica ideje o narodnom i slavenskom jedinstvu kojim se jednako zanosio u dalmatinskom preporodu četrdesetih godina, u crnogorskoj epici šezdesetih i u rodoljubivoj lirici koju stvara i u dubokoj starosti, sve do smrti (Kotor, 1900). Kao »pravi Slavjan« poziva sve narode da bratski uzoru zapušteno polje:

*»Krone braće imade nas dosta
Na tom polju dugu i široku;
Na tom polju s mora čak do mora
Punu r'jeka, ravnica i gora.
Tek da braća u bratskome skladu,
Iedan drugom bratsku ruku dadu:
Bismo sunce s nebesklona sveli,
Bismo svijet prekrnuli b'jeli.
A nekamo li divno svoje polje
Da ne bismo uredili zгодno
Oteli ga trnju i šikarju . . .«*

Sundečić, dakle, poziva i poručuje, vjeruje u ono o čemu pjeva, bori se... voli »ono narodno«...

Nije esteta, ali je nit u našoj književno-kulturnoj historiji.